

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

**D. Burchardi VVormaciensis Ecclesiae Episcopi,
Decretorum Libri XX. ex Consiliis, & orthodoxoru[m]
patru[m] Decretis, tum etiam diuersaru[m] nationum
Synodis, ceu loci communes congesti, in quibus ...**

Burchardus <Wormaciensis>

Parisiis, 1549

Liber VIII.

urn:nbn:de:hbz:466:1-10722

D. Burchardi

ECCLESIAE VVORMACI-

ensis Episcopi, de Viris ac fœminis

Deo dicatis, Decretorum

Liber VIII.

VRGUMENTVM LIBRI.

Libro hoc de Viris & fœminis, qui Deo dicati, sacrum propositum reliquerunt, deque eorundem pœnitentia, tractatio instituitur.

De illis quos vnus aut ambo parentes sanctæ religioni tradiderint. Caput I.

Quoniam hucusque dissolutæ operationis effectus interdû nutare fecit honestum cõstitutionis edictum, dum incognitè resoluti putatur, quod indissolubili sanctionis autoritate tenetur: ideo quicquid obuiû ex incerto occurrerit, euidenter abici decet, vt de cetero nihil supersit, quod indubiû nutet. Ideoq; si in qualibet minori ætate, vel religionis tonsuram, vel religioni debitâ vestem in vtroq; sexu filiis, aut vnus aut ambo parentes dederint, certè vel nolentibus, aut nescientibus se susceptâ, & nõ mox visam in filiis abdicauerint, sed vel coram se, vel corâ Ecclesia palamq; in conuentu eosdem filios talia habere permiserint, ad secularem reuerti habitû ipsis filiis quandoq; penitus nõ licebit, sed cõuicti quod tonsuram aut religiosam vestè aliquâdo habuerint, mox ad religionis & cultum habitumq; reuocentur, & sub strenua restrictione huiusce obseruantie inferuire cogantur. Parentibus sanis filios religioni contradere nõ amplius quã vsque ad duodecimû ætatatis eorum annum licentia poterit esse. Postea verò an volûtate parentû, an suæ deuotionis sit solitariû votû, erit filiis licitû religionis adsumere cultû. Quisquis autem, vel abolitione tôsure, vel secularis vestis assum-

*Ex cõcl.
Tolet. II
cap. 6.*

ptione detectus fuerit: attigisse transgressionē, excommunicationis censuram accipiat, & religioni semper inhereat.

De virginibus quæ sponte, non coactæ parentum imperio, habitum religionis susceperunt. Cap. II.

Ex decr. Leonis pape. c. 17. **P**Vellæ quæ non parentū coactæ imperio, sed spontaneo iudicio virginitatis propositū atque habitum susceperunt, si postea nuptias eligunt, prauaricantur, etiam si nondum eis gratia consecrationis accessit. Cuius utiq; non fraudarentur munere, si in proposito permanerent.

De illis qui se ante legitimos annos totonderunt, & velauerunt. Cap. III.

Ex cōcil. Mogūti. cui inter fuit Carolus imperator & Ricolphus archiepiscopus in claustro S. Albani, ca. 20. **S**I quis ante annos legitimos tonsuratus est sine consensu parentum suorum, & si ipsi parentes infra annum nō se reclamauerūt ad principē, aut ad proprium episcopum, aut ad missum dominicum, in ipso clericatu permaneat. Si vero post legitimos annos per vim clericus factus est, & infra annū ad sup memoratas personas minimē se reclamauit, ita in clericatu permaneat, sicut is, de quo superius dictū est. Si vero præfata personæ infra annū reclamationem fecerunt, hi qui eos clericos fecerunt, ipsis siue parentibus eorū hoc per legem exoluant, quod contra eos cōtraxerunt. Ille verò qui ante legitimos annos tonsuratus est, vtrū in eadem tonsura permanere debeat nec ne, in potestate sit parētū. Si verò is qui tōsuratus est, alicuius seruus fuit, dño per legem emendetur, qui quid de eius seruo contra eum contra actū est. Ille verò qui tōsuratus est, vtrū in eadē tōsura permaneat, in potestate sit dñi sui. Si verò hi qui liberi sunt, ante legitimos aut post legitimos annos, hoc modo, sicut superius taxatū est, tōsurati sunt, & ad gradus Ecclesiasticos puenerint, in eisdē gradibus perseuerare cogantur. Si verò seruus, qui superius taxato modo tōsuratus est, & ad gradus Ecclesiasticos puenerit, dño suo per legē emendetur, & ei redditus in suo gradu permaneat. Hoc & de velandis puellis obseruandum est.

De illis qui semel in clero deputati sunt, aut monachorum vitam expetiuerunt. Cap. IIII.

Ex cōcil. Chalced. cap. 7. **Q**VI semel in clero deputati sunt, aut monachorū vitam expetiuerunt, statuimus neque ad militiā, neque ad dignitatē aliquam venire mundanam: sed hoc tentantes & nō agentes pœnitentiā, quò minus redeant ad hoc quod propter Deū primitus elegerūt, anathematizari.

*Ut canonici qui in monasterio monachorum conuer-
santur, aut monachicè viuant, aut sub cano-
nica regula constringantur. Cap. V.*

Precipimus vt vnusquisque episcopus sciat per singu- *Ex cõcil.*
la monasteria, quantò quisque abbas canonicos in mo *Moguti.*
nasterio suo habeat, & hoc omninò ambo pariter prouide- *cap. 17.*
ant, si monachi fieri voluerint, regulariter viuant, sin au-
tem, canonicè viuant omnino.

*Quòd monachum paterna deuotio, vel propria
professio faciat. Cap. VI.*

Monachum autè paterna deuotio, aut propria pro- *Ex cõcil.*
fessio facit. Quicquid horum fuerit, alligatum tene- *Toletan.*
bit. Proinde his ad mundum reuerti recludimus aditum, *cap. 49:*
& omnes ad seculum interdiciamus, regressus.

De clericis qui se fingunt monachos esse. Cap. VII,

Vt clerici, qui se fingunt habitu & nomine monachos *Ex eodè*
esse, & non sunt, omnimodis corrigantur, atque emé- *concilio.*
dentur, vt vel veri monachi sint, vel veri canonici.

*Quòd spontaneum propositum monachi mutari
non liceat. Cap. VIII.*

Propositum monachi, proprio arbitrio aut volunta- *Ex decret.*
te susceptū, deserere non potest absque peccato. Quòd *Leonis pa.*
enim quis vouit Deo, debet & reddere. Vnde qui relicta *cap.*
singularitatis professione ad militiam, vel ad nuptias de- *26.*
uolutus est, publicæ pœnitentiæ satisfactione purgandus
est: quia & si innocens militia, & honestum potest esse cõ-
iugium, electionem meliorem deseruisse, transgressio est.

*Ut monacho sine conscientia sui abbatis votum
vouere non liceat. Cap. IX.*

Monacho non liceat votum vouere, sine cõsensu ab- *Ex dictis*
batis sui. Si autem vouerit, frangendum erit. *Basilij.*

*De virginibus quæ ante XII. annos in scijs mundibur-
dis suis, velamen sibi imposuerint. Cap. X.*

Virgines quæ ante XII. annos in scijs mundiburdis *Ex cõcil.*
suis sacrum velamen capiti suo imposuerint, & illi *Triburi.*
mundiburdi annum, & diem hoc tacendo consenserint, in *cap. 10.*
sancto proposito permaneāt. Et si in prædicto anno & die

pro illis se proclamauerint, petitioni eorū assensus præbeatur, nisi fortè Dei timore tactis, cum eorum licentia in religionis habitu perseuerent.

Vt clerici ex ea Ecclesia, in qua semel legerint, ab alia non recipiantur. Cap. XI.

*Ex cõcil. Africa-
no. c. 57.* **I**tem placuit, vt quicumque in Ecclesia, vel semel legerit, ab alia Ecclesia ad clericatum non teneatur.

De virginibus necdum velatis, quæ tamen in proposito virginali se simulauerant permanere. Cap. XII.

*Ex decr.
Innocenti
pape, ca.
20.*

HAE verò, quæ necdum sacro velamine, tectæ tamen in proposito virginali semper se simulauerant permanere, licet velatæ non fuerint: si fortè nupserint, reuocandæ sunt, & agenda pœnitentia illis est: quia sponsio eorum à domino tenebatur. Nā si apostolus illas quæ à proposito viduitatis discesserūt, dixerat habere damnationem quia primam fidem irritam fecerunt: quanto magis virgines quæ prioris promissionis fidem frãgere conatæ sunt.

De sanctimonialibus, si à proposito sacro deuiauerint. Cap. XIII.

*Ex decr.
eiusdem,
ca. 19.*

QUÆ Christo spiritualiter nubūt, si postea publicè nupserint, vel se clanculo corruperint, non eas ad nuptias tendas esse ad agenda pœnitentiam, nisi si se iunxerant, de mundo recesserit. Si enim de hominibus hæc ratio custoditur, vt quæcunque viuento viro alter nupserit, adultera habeatur, nec ei agenda pœnitentia concedatur, nisi vnus ex his fuerit defunctus: quanto magis de illa tenenda est, quæ ante immortalis se sponsum coniunxerat, & postea ad humanas nuptias trãsmigrat.

De eadem re. Cap. XIII.

*Ex cõcil.
Toletan.*

DE viris ac fœminis sacris, propositum transgressibus sacrum, procliuius cursus est à voluntate, & intractatrix natura vitiorum. Quamobrem quisquis viro mulierum habitum semel induerint, vel induerunt spontaneè religiosum, aut si vir deditus Ecclesiæ thoro, puellina fuerit, aut fuit delegata puellarum monasterio, utroque sexu præuaricator ad propositum inuitus reuocatur, vt vir detondeatur, & puella monasterium induciatur. Si autem quolibet patrocinio desertores per-

nere voluerint, sacerdotali sententia à Christianorū cœ-
tā habeantur extorres, vt nec locus eis vllus sit commu-
nis. Viduas quoque vniuersalis iam dudum, statuit syno-
dus, professionis, vel habitus sui desertrices, vt superiori
sententia condemnentur.

*Quo tempore sacrum velamen sacris virginibus
imponi debeat.* Cap. XV.

Deuotis quoque virginibus, nisi aut in Epiphania, aut *Ex decr.*
in albis Paschalibus, aut in apostolorum natali- *Gelasii*
ciis, sacrum minimè velamen imponatur, & nō ante XXV. *papæ, ca.*
annos, nisi fortè, sicut de baptisate dictum est. graui lā- *12.*
guore correptis, ne si hoc munere de seculo exeant, im-
plorantibus non negetur.

De eadem re. Cap. XVI.

Item placuit, vt quicumque episcoporum necessitate *Ex cōcil.*
periclitātis pudicitie virginis, quum vel petitor po- *Mileuit.*
tens, vel raptor aliquis formidatur, vel si etiam aliquando *cap. 26.*
mortis periculoso scrupulo cōpuncta fuerit, ne non velata
moriatur, aut exigentibus parentibus, aut his ad quorum
curam pertinet, velauerit virginem, seu velauit intra vige-
simum quintum annum ætatis, non ei obsit conciliū, quod
de isto numero annorum constitutum est.

De sanctimonialibus quæ alias velare præsumunt.

Caput XVII.

Nihilominus etiam in quibusdam locis inolitum inue- *Ex decr.*
nimus vsu stultitie plenū, & Ecclesiasticæ autho- *entychia.*
ritati contrarium, eò quòd videlicet nonnullæ abbatissæ, *papæ, ca.*
& aliquæ ex sanctimonialibus viduis, & puellis virgini- *13.*
bus contra fas velum imponere præsumant. Et ideo non-
nullæ iniuste velatæ, putant se liberius suis carnalibus de-
sideriis posse inseruire, & suas voluntates explere. Qua-
propter statuimus, vt si abbatissa, aut quælibet sanctimo-
nalis post hanc definitionem in tantam audaciam pro-
ruperit, vt aut viduam, aut puellam virginem velare præ-
sumpserit, iudicio canonico vsque ad satisfactionem sub-
datur.

De virginibus, qua ætate velari debeant.

Caput XVIII.

VT virgines non velentur ante XXV. annos ætatis, *Ex decr.*
nisi fortè necessitate periclitantis pudicitie virgini- *Py papæ.*

lis. Et non sunt consecrandæ alio tempore, nisi in Epiphania, & albis Paschalibus, & in apostolorum natalitiis, nisi causa mortis urgente.

Quod de sponsatam puellam alij viro non sit licitum dare, monasterium autem licet eligere si vult. Ca. XIX.

Ex decr. Eusebii papæ, ca. 10. **D**Esponsatam puellam non licet parentibus dare alij viro, tamen monasterium licet eligere, si voluerit.

Vt aliquis incognitus, non citò in monasterio monachorum recipiatur. Cap. XX.

Ex cõcil. Toletan. cap. 5. **S**I aliquis incognitus monasteriũ ingredi voluerit, ante triennium monachi habitus ei nõ præstetur. Et si intra tres annos, aut seruus, aut libertus, vel colonus quaeratur à domino suo, reddatur ei cum omnibus quæ attulit, fide tamen accepta de impunitate. Si autem intra triennium requisitus non fuerit, postea quaeri non potest, nisi sit tam longè quòd inueniri non possit, sed tantum ea quæ in monasterium adduxit, dominus serui recipiat.

De clericis qui monachorum propositum appetunt. Caput XXI.

Ex eodẽ, cap. 50. **C**Lerici qui monachorum propositum appetunt, & meliorem vitam sequi cupiunt, liberos eis ab episcopo in monasteriis largiri oportet ingressus, nec interdici propositum eorum, qui ad contemplationis desiderium transire nituntur.

De virginibus sacris, quæ propter districtiorem vitam ad aliud monasterium ire disposuerint.

Caput XXII.

Ex cõcil. Triburi. cap. 11. **V**irgines sacrae, si pro lucro animæ suæ, propter districtiorem vitam ad aliud monasterium pergere disposuerint, ibidemque commanere decreuerint, synodus cõcedit. Si verò fuga disciplinæ alium locum quaesierint, perire cogantur.

Quo estitu virgines ad consecrationem venire debeant. Cap. XXIII.

Ex cõcil. Carthagi. ca. 11. **S**anctimonialis virgo, quum ad consecrationem suo episcopo offeratur, in talibus vestibis applicetur, qualibus semper vsura est, professioni & sanctimoniali aptis.

nere voluerint, sacerdotali sententia à Christianorū cœ-
tā habeantur extorres, vt nec locus eis vllus sit commu-
nis. Viduas quoque vniuersalis iam dudum, statuit syno-
dus, professionis, vel habitus sui desertrices, vt superiori
sententia condemnentur.

*Quo tempore sacrum velamen sacris virginibus
imponi debeat.* Cap. XV.

Deuotis quoque virginibus, nisi aut in Epiphania, aut *Ex decr.*
in albis Paschalibus, aut in apostolorum natali- *Gelasii*
ciis, sacrum minimè velamen imponatur, & nō ante XXV. *papæ, ca.*
annos, nisi fortè, sicut de baptisate dictum est. graui lā- *12.*
guore correptis, ne si hoc munere de seculo exeant, im-
plorantibus non negetur.

De eadem re. Cap. XVI.

Item placuit, vt quicumque episcoporum necessitate *Ex cōcil.*
periclitātis pudicitie virginis, quum vel petitor po- *Mileuit.*
tens, vel raptor aliquis formidatur, vel si etiam aliquando *cap. 26.*
mortis periculoso scrupulo cōpuncta fuerit, ne non velata
moriatur, aut exigentibus parentibus, aut his ad quorum
curam pertinet, velauerit virginem, seu velauit intra vige-
simum quintum annum ætatis, non ei obsit conciliū, quod
de isto numero annorum constitutum est.

De sanctimonialibus quæ alias velare præsumunt.

Caput XVII.

Nihilominus etiam in quibusdam locis inolitum inue- *Ex decr.*
nimus vsu stultitie plenū, & Ecclesiasticæ autho- *entychia.*
ritati contrarium, eò quòd videlicet nonnullæ abbatissæ, *papæ, ca.*
& aliquæ ex sanctimonialibus viduis, & puellis virgini- *13.*
bus contra fas velum imponere præsumant. Et ideo non-
nullæ iniuste velatæ, putant se liberius suis carnalibus de-
sideriis posse inseruire, & suas voluntates explere. Qua-
propter statuimus, vt si abbatissa, aut quælibet sanctimo-
nalis post hanc definitionem in tantam audaciam pro-
ruperit, vt aut viduam, aut puellam virginem velare præ-
sumpserit, iudicio canonico vsque ad satisfactionem sub-
datur.

De virginibus, qua ætate velari debeant.

Caput XVIII.

VT virgines non velentur ante XXV. annos ætatis, *Ex decr.*
nisi fortè necessitate periclitantis pudicitie virgini- *Py papæ.*

lis. Et non sunt consecrandæ alio tempore, nisi in Epiphania, & albis Paschalibus, & in apostolorum natalitiis, nisi causa mortis urgente.

Quod de sponsatam puellam alij viro non sit licitum dare, monasterium autem licet eligere si vult. Ca. XIX.

Ex decr. Eusebii papæ, ca. 10. **D**Esponsatam puellam non licet parentibus dare alij viro, tamen monasterium licet eligere, si voluerit.

Vt aliquis incognitus, non citò in monasterio monachorum recipiatur. Cap. XX.

Ex cõcil. Toletan. cap. 5. **S**I aliquis incognitus monasteriũ ingredi voluerit, ante triennium monachi habitus ei nõ præstetur. Et si intra tres annos, aut seruus, aut libertus, vel colonus quaeratur à domino suo, reddatur ei cum omnibus quæ attulit, fide tamen accepta de impunitate. Si autem intra triennium requisitus non fuerit, postea quaeri non potest, nisi sit tam longè quòd inueniri non possit, sed tantum ea quæ in monasterium adduxit, dominus serui recipiat.

De clericis qui monachorum propositum appetunt. Caput XXI.

Ex eodẽ, cap. 50. **C**Lerici qui monachorum propositum appetunt, & meliorem vitam sequi cupiunt, liberos eis ab episcopo in monasteriis largiri oportet ingressus, nec interdici propositum eorum, qui ad contemplationis desiderium transire nituntur.

De virginibus sacris, quæ propter districtiorem vitam ad aliud monasterium ire disposuerint.

Caput XXII.

Ex cõcil. Triburi. cap. 11. **V**irgines sacrae, si pro lucro animæ suæ, propter districtiorem vitam ad aliud monasterium pergere disposuerint, ibidemque commanere decreuerint, synodus cõcedit. Si verò fuga disciplinæ alium locum quaesierint, perire cogantur.

Quo estitu virgines ad consecrationem venire debeant. Cap. XXIII.

Ex cõcil. Carthagi. ca. 11. **S**anctimonialis virgo, quum ad consecrationem suo episcopo offeratur, in talibus vestibus applicetur, quibus semper vsura est, professioni & sanctimoniali aptis.

Vt præter scientiam domini sui, seruus non efficiatur monachus. Cap. XXIIII.

Placuit in monasteriis non esse suscipiendum seruum *Ex cõcil. Arelatē. cap. 4.*
 ad monachum faciendum, præter proprii domini voluntatem. Qui verò hoc constitutum nostrum excesserit, eum à communione suspendi decreuimus, ne nomen domini blasphemetur.

De illo qui seruum alienum, causa religionis, docet contemnere dominum suum. Cap. XXV.

Si quis seruum alienum, causa religionis, docet contemnere dominum suum, & recedere ab eius seruitio, durissimè in omnibus arguatur, & ad pœnitentiam compellatur. *Ex cõcil. braggar. cap. 47.*

De fugitiuis clericis. Cap. XXVI.

Fugitiuum verò clericum, aut monachum deserentem disciplinam, velut contemptorem placuit reuocare. *Ex decret. Leonis papæ.*

De secularibus, si se semel per religionem totonderint, & post laici efficiuntur. Cap. XXVII.

Qicumque ex secularibus accipientes pœnitentiam se totonderunt, & rursus præuaricantes laici effecti sunt, comprehensi ab episcopo suo, ad pœnitentiã ex qua recesserunt, reuocentur. Quòd si aliqui qui per potentiam irreuocabiles sunt, nec ad moniti reuertetur, vetè

ut apostatæ coram Ecclesia anathematis sententia condempnentur. Non aliter & hi qui tonsi collaudantibus parentibus fuerint, se ipsos religioni deuouerunt, & postea habitum secularem sumpserunt, & iidem à sacerdote comprehensi, ad cultum religionis acta prius pœnitentia reuocentur. Quòd si reuerti nolunt, verè ut apostatæ anathematis sententiæ subiiciantur. Quæ forma seruabitur, etiam in viduis virginibusq; sacris, ac pœnitentibus fœminis, quæ sanimoniam habitum induerunt, & postea aut vestem mutauerunt, aut ad nuptias transierunt.

Vi seruus in monasterium non recipiatur, nesciente domino suo. Cap. XXVIII.

Nillum verò recipere in monasteriis seruum obtentu monachi, præter domini sui conscientiam licet. *Ex cõcil. Chalced. cap. 4.*

De monachis & monachabus, qui se sacrilega contagione miscuerint. Cap. XXIX.

Ex epist. Syrici papæ, ca. 6.

Impudicas detestabilesq; personas, monachorum scilicet atque monacharum, quæ abiecto proposito castitatis, illicita ac sacrilega cōtagione se miscuerunt, & abruptum conscientiæ desperatione perducta, de illicitis complexibus liberè filios procreauerūt, à monasteriorum cœtu Ecclesiarumque cōuentibus eliminandas esse mandamus, quatenus retrusæ in suis ergastulis, tantum facinus continua lamentatione deslètes, purificatorio possint puritudinis igne decoqui, vt eis vel ad mortē saltem solæ misericordiæ intuitu per communionis gratiam potius subueniri.

Vt non liceat Deo sacratis nuptialia iura contrahere. Caput XXX.

Ex cōcil. Chalced. cap. 16.

Virginem quæ se Deo domino consecrauit, similiter monachum non licere nuptialia iura contrahere. Quod si hoc inuenti fuerint perpetrantes, excommunicentur. Confitentibus autem, decreuimus vt habeat auctoritatem eiusdem loci episcopus, misericordiam, humanitatemque largiri.

De his qui sanctimonialibus in matrimonium acceperint, vt separati sine spe coniugij maneat. Cap. XXX.

Ex epist. Pascuelis papæ, ca. 11.

Hi igitur qui sanctimonialibus sceminis in matrimonio sunt ad iniuriā Christi copulati, iuxta cōsuetudinem Christiani zeli separentur, & nunquam eis concedatur iugali vinculo religari, sed in pœnitentiæ se lamentis vehementer, dum viuunt, afficiant.

De virginibus quæ prauaricate sunt. Cap. XXXI.

Ex decr. Gelasii papæ, ca. 10.

Virginibus sacris temerè se quosdam sociare cogitauimus, & post dicatum Deo propositum, incestuosa & sacrilegâque miscere. Quos protinus æquum est à cōmunionis detrudi: & nisi per publicâ probatam pœnitentiâ omnino non recipi, sed tamē his viaticum seculo transeuntibus, si dignè pœnituerint, non negari.

Vt viduæ velum sibi imponere non debeant inconsulto episcopo suo, & ne presbyteri eis imponere præsumant, quod & episcopis non licet. Cap. XXXIII.

Ex cōcil. Rotomæ. cap. 9.

Staturum est viduas non debere velare. Simul & statutum est, vt si quispiam presbyterorum deinceps

huius constitutionis normæ contumaciter transgressor extiterit, scilicet vt aliquas viduas velare præsumat, quia hoc & episcopis non licet, gradus sui periculum incurrat. Similiter & de puellis virginibus à presbyteris non velandis statutum est, vt si quis hoc facere tentauerit, tanquam transgressor canonum damnetur.

Quòd viduæ sub nulla benedictione sint velandæ.

Caput XXXIIII.

NAm de viduis sub nulla benedictione velandis, superius latius duximus differendum. Quæ si propria voluntate professam pristini coniugij castitatem mutabili mente calcauerunt, periculi earum intererit, quali Deum debeant satisfactione placare. Sicut enim si se forsitan continere non poterant secuudum Apostolum, nullatenus nubere vetabantur, sic habita secum deliberatione, ipsam Deo pudicitia fidei debuerunt custodire. Nos autem nullum talibus laqueum debemus iniicere, sed solas adhortationes præmii sempiterni, pœnasq; proponere diuini iudicii, vt nostra sit absoluta cōscientia, & illarum pro se rationem Deo reddat intentio. Cauendum quippe est, quòd de earum moribus, actibusque beatus Paulus testatur apostolus, quòd planius exponere præterimus, ne sexus instabilis non tam deterreri, quàm admoneri videatur.

*Ex decret.
Gelasii
papa. ca.
21.*

De viduis quæ semel sacrae conuersationis velamen suscipiunt.

Cap. XXXV.

Vidua quæ spontanea voluntate ab altari, sacrae conuersationis velamen suscipiunt, decreuit sancta synodus, in eodem proposito eas permanere. Non enim fas esse decernimus, vt postquam se domino semel sub velo consecrauerint, & inter velatas oblationes fecerint, iterum ei concedi spiritui sancto mentiri.

*Ex concilio
Aureliani.
cap. 3.*

De viduis, vt nullus eas velare attentet.

Caput XXXVI.

Viduas autem velare pontificum nullus attentet, prout constitutum est in decretis Gelasii, capitulo XIII. quod nec autoritas diuina, nec canonum forma præstitit. Quæ si propria fuerit voluntate continentiam professæ, vt in eiusdem Gelasii capitulo XXI. legitur, eius intentio pro se reddat rationem Deo: quia sicut secundum

*Ex concilio
Mogunti.
cap. 6.*

D. BURCHARDI. EPIS. VVORMAC.

Apostolum, si se continere non poterat, nullatenus nubere vetabatur, sic secum habita deliberatione, promissam fidem pudicitiae Deo debet custodire. Nos autem, auctoritate patrum suffulti, in hoc sacro conuētu sancimus, & liberè iudicamus, si sponte velamen, quamuis non cōsecratum, sibi imposuerit, & in Ecclesia inter velatas oblationes Deo obtulerit, velit, nolit, sanctimoniae habitum vltimus habere debet, licet sacramento confirmare velit, eo tenore & ratione velamen sibi imposuisse, vt iterum possit deponere.

De nobilibus fœminis quæ postquam velatæ fuerint, domi in deliciis residere delectantur.

Caput XXXVII.

Ex cōcil. apud Aquisgrā. Ludouico pio præsentate. cap. 6. **D**E nobilibus fœminis quæ amissis viris repente relinquantur, & in propriis domibus diuersas necessitates opponentes residere delectantur, de quibus in aliis conuentibus coram serenitate vestra iam dudum vtiliter & definitum est, maiori solertique studio admonendas, & instruendas ab episcopis statuimus, quatenus suæ salutem consulant, ne sic indiscretè viuendo, & propria noxia libertate vtendo, & per diuersa vagando, periculum animarum suarum incurrant, semper illud apostolicum amantissimos oculos habentes, quo dicitur, Vidua quæ in deliciis est, viuens mortua est.

De his qui velatas & Deo consecratas in coniugium duxerint. Cap. XXXVIII.

Ex cōcil. Aureliā. cap. 23. **S**I quis sacro velamine consecratam & in coniugium duxerit, & post dicatum Deo propositum incestuosa & sacrilegaque miscuerit, vt in cōstitutis Gelasij papæ cap. XX. legitur, protinus aequū est à sacra cōmunione detrudi, & nisi per publicā probatāq; pœnitentiā omnino non recipi. Si tamē pœnituerint, trāsēūtibus de seculo, viuere non negetur. In Chalce donensi cōcilio, cap. XVI. hoc peccato peccato petrantibus excōmunicantur. Confitentibus auctoritate episcopi misericordia largitur. In epistola Syricij papæ, cap. VI. velatæ & Deo consecratæ, si abiecto proposito sanctitatis, clanculum sacrilega contagione se miscuerint, & illicitis complexibus publicè & liberè filios procreauerint, has nuptias detestabiles à monasteriorum cœtu, & Eccle-

fiarum conuentibus eliminandas esse iudicatum est: quatenus detruxæ ergastulis, tantum facinus continua lamentatione desceant. Vnde verbo domini, & canonica auctoritate in hac sancta synodo præcipimus, vt omnino separentur, & iuramento colligentur, vltèrius sub vno non cohabitare tecto, nec familiari frui colloquio, excepto in Ecclesia, aut in publico, aut rem habere vllam communem, vnde suspicio illecebrosi desiderij, aut scandalum libidinosi facti iustè possit oriri. Si qua etiam inter se diuidèda sint, diuidant, & vterque sua prouideat, & incestuosus sine spe coniugij maneat.

De viduis quæ professam continentiam præuaricatae sunt. Cap. XXXIX.

DE viduis quæ professam continentiam præuaricatae sunt. Sicut bonum est castitatis præmium, ita & maiori obseruantia & præceptione custodiendū est, vt si quæ vidua, quamlibet adhuc in minoribus annis posita, & maturatione ætate à viro relicta, se deuouerint Deo, & veste laicali abiecta, sub testimonio episcopi & Ecclesie religioso habitu apparuerunt: postea verò ad nuptias seculares transferunt, secundum apostolum damnationem habeant: quia fidè castitatis quam Deo vouerunt, irritam facere visi sunt. Tales ergo personæ à Christianorum communione sequestrentur, neque etiam in conuiuio cum Christianis communicent. Nam si adulteræ coniuges reæ sunt, si suis viris obnoxia fuerint, quantò magis viduæ, quæ Dei religiositatem mutauerunt, crimine adulterij notabuntur, si deuotionem quam sponte nec coactæ Deo obtulerunt, libidinosa voluntate corruperint, atque ad secundas nuptias transitum fecerint: Quæ & si violentia irruente ab aliquo oppressæ fuerint, ac postea delectatione libidinis permanènte in coniugio raptori vel violento viro consenserint, damnatione superius dicta teneantur obnoxia. De talibus ait Apostolus: Cùm enim luxuriatæ fuerint, nubere in Christo volunt, habètes damnationem: quia primam fidem irritam fecerunt.

De eadem re. Caput XL.

VT viduæ non sint in deliciis, sed secundum Apostolum, sub potestate episcopi viuant.

Ex concilio Carthag. cap. 104.

Ex decre. Zepherini papæ, cap. 4.

*Apostol.
dicit.*

PRæcipe, inquit, ut viduæ irreprehensibiles sint. Viduæ eligatur non minus XL. annorū: in operibus bonis testimonium habens, si filios educauit, &c. Adolescentiæ viduæ deuita. Quum enim luxuriatæ fuerint, in Christi nubere volunt, habentes damnationem, quia primam eandem irritam fecerunt: simul & ociose loquentes quod non oportet. Volo ergo iuniores nubere, procreare filios, multas familias esse, nullam occasionem dare aduersario, maledicti gratia. Iam enim quædā cōuerse sunt retro Saraceni.

*De fœminis quarum mariti obierint, ut non citò
se velent. Cap. XLII.*

*Ex cōcil.
Aureliã.
cap. 5.*

DE fœminis quæ viros amittunt, placet ne se sicut habentenus indiscretè velent, sed triginta dies post decessum viri sui expectent. Et post tricesimum diem per cōsiliū filium episcopi sui, vel si episcopus absens fuerit, cōsiliū aliorum religiosorum sacerdotum, suorumque amicorum, id quod eligere debent eligant: & ut rogetur princeps sacro conuentu, ut hi qui publicam egerunt pœnitentiam & fœminæ quæ viros amittūt, sua autoritate donec debeberent quid agant rueantur, & specialiter pro his capitula fieri, & legis mundanæ capitulis inferenda decreuimus.

*Vt viduitatis professio coram episcopo fiat.
Caput XLIII.*

*Ex cōcil.
Arausi.
cap. 6.*

Viduitatis seruandæ professionem coram episcopo vel secretario habitam, imposta coram episcopo vel viduali, non esse violandam, ipsam talis professionis defensoricem, meritò esse damnandam decernimus.

Vt nullus veter vel iubeat viduas vel virgines nubere. Caput XLIIII.

*Ex cōcil.
Toletan.
cap. 10.*

PRO consulto castitatis, quod maximè hortamur cōsilio proficere debeat, annuente glorioso domino nostro Recaredo rege, hoc sanctum affirmat cōcilium, ut viduæ quibus placuerit tenere castitatē, nulla vi ad nuptias iterandas venire cogantur. Quòd si priusquam profiterentur continentiam, nubere elegerint, illis nubāt quos propria voluntate voluerint habere maritos. Similis conditio & de virginibus habeatur, nec contra voluntatem parentum vel suam cogantur maritos accipere. Si quis viderit

propositū castitatis viduæ vel virginis impedierit, à sancta cōmunionē, & à liminibus Ecclesiæ habeatur extraneus.

De viduis propositum reliquentibus.
Caput XLV.

Viduas à proposito discedentes viduitatis, super quibus nos consulere voluit dilectio tua frater charissime, credo te nosse à sancto Paulo, & à multis sanctis patribus, nisi conuertantur, olim esse damnatas. Quas & nos apostolica autoritate damnandas, & à cōmunionē fidelium, atque à liminibus Ecclesiæ arcendas fore censemus, vsquequo obediant episcopis suis, & ad bonum quod cœperunt, inuitæ aut voluntariæ reuertantur. De virginibus autem non velatis si deuiauerint, à sanctæ memoriæ prædecessore nostro papa Innocentio, taliter decretum habemus: Hæ verò quæ necdum sacro velamine rectæ, tamen in proposito virginali semper se simulauerunt permanere, licet velatæ non fuerint, si nupserint, aliquanto tempore his agenda pœnitentia est: quia sponsio earum à domino tenebatur. Si enim inter homines solet bonæ fidei cōtractus nulla ratione dissolui, quanto magis ista pollicitatio quam cum Deo pepigit, solui sine vindicta non poterit? &c. Nam si virgines nondum velatæ, taliter pœnitentia publica puniuntur, & à cœtu fidelium vsque ad satisfactionem excluduntur, quanto potius viduæ quæ perfectioris ætatis, & maturioris sapientiæ, atque consilij existunt, virorumque consortio multoties vsæ sunt, & habitum religionis assumpserunt, & demum apostatauerunt, atque ad priorem vomitum sunt reuersæ, à nobis & ab omnibus fidelibus à liminibus Ecclesiæ, & à cœtu fidelium vsque ad satisfactionem sunt eliminandæ, & carceribus tradendæ, qualiter iuxta beatum apostolum Paulum, tradentes huiusmodi hominem Satanæ, vt spiritus saluus sit in die domini? De talibus enim & dominus per Moysen loquitur dicens: Auferte malum de medio vestri. De quibus & per Prophetam ait: Lætabitur iustus cūm viderit vindictam, manus suas lauabit in sanguine peccatoris. De talibus nanque & eorum similibus atque eisdem consentientibus dicitur: quia non solum qui faciunt, sed etiam qui consentiunt facientibus, rei sunt.

Ex epist. Greg. pape missa ad Bonifacium.

Vt viduae velatae ad nuptias ire non debeant.

Caput XLVI.

Ex decre.
Gelasii
papae ad
Sicilienses
episcopos
missis,
cap. 9.

Ex epist.
Nicolai
papae, ca.
5.

NEque viduas ad nuptias transire patimur, quae religio-
gioso proposito diuturna obseruatione perman-
runt. Similiter virgines nubere prohibemus, quas
plurimis in monasteriis aetatem peregisse contigerit.

*De vidua quae sub obtentu religionis velum ad tem-
pus sibi imposuerit. Cap. XLVII.*

Nicolaus episcopus seruus seruorum Dei, Reueren-
tissimo & sanctissimo confratri nostro Adaluuino sa-
crae Viuenensis Ecclesiae archiepiscopo. Quod autem
terrogasti de foemina quae post obitum mariti sui velamen
sacrum super caput suum imposuit, & finxit se sub eodem
velamine sanctimoniale esse, postea vero ad nuptias
egressa diit, bonum mihi videtur, quia per hypocrisim ecclesiasti-
cam regulam conturbare voluit, & non legitime in
suo permanfit, vt poenitentiam agat de illusione nefaria
& reuertatur ad id quod spondit, & in sacro ministerio
inchoauit. Nam si consenserimus quod omnia sacramenta
ecclesiastica quisque prout vult fingat & non vere facta
omnis ordo Ecclesiasticus conturbatur, nec catholicae fidei
iura consistunt, nec canones sacri rite obseruantur. Quod
enim profuit Simoni Mago baptismum sacrum fictum esse
perire, & in Christianitate per mansurum se finxisse, cuius
per apostolum fraude eius detecta, quod sibi futurum esse
praenunciatum est. Ait enim: Pecunia tua tecum sit in per-
ditione: cor enim tuum non est rectum coram Deo: Poenitentiam
itaque age ab hac nequitia tua, & roga Deum
forte remittatur tibi haec cogitatio cordis tui. In felle enim
amaritudinis, & obligatione iniquitatis video te esse. Multi
tales nisi resipiscant, spirituali gladio pertuere censentur.
Non enim fas est spiritui sancto mentiri, sicuti Ananias &
Sapphira mentiti sunt, & statim perierunt.

*De viduis & puellis quae in domibus propriis habitum
religionis susceperunt. Cap. XLVIII.*

Ex cõcil.
Toletan.
4. ca. 57.

DE viduis & puellis quae habitum religionis in domi-
bus propriis tam à parentibus quàm per se mutauerunt
si postea contra instituta patrum, vel pracepta cano-

num coniugia crediderint copulanda, tam diu vtrique habeantur à communione suspensi, quousq; quod illicitè perpetraverunt, emendare neglexerint, à cōmunionē vel omnium Christianorum cōuiuio in perpetuū sint, sequestrati.

Quod sanctus Gregorius quandam scēminam velatam quæ sacrum propositum transgressa est, comprehendi iusserit. Cap. XLIX.

SI custos religiosi habitus fuisses, aut esse nosse, episcopus, filiā gloriose memoriæ Tulliani magistri militiæ, te illic posito, nec proiectis religiosis vestibus ad secularem reuerti habitum, nec ad nos licuisset peruersam epistolam destinare. Sed quia nimia desidia ac torpore deprimeris, in tuo dedecore res ad præsens illicita impunè commissa est. Nam sicut præfati sumus, si sollicitus esses, prius ad nos vltio mulieris prauissimæ, quæ culpa debuit peruenire. Quia ergo tantum hebes, tantūque es negligens, vt nisi canonicā vitæ fueris cōcercionem expertus, in aliis districcionem & disciplinam nescias custodire, qualiter debeas esse sollicitus, congruo tibi, si domino placuerit, tempore demonstramus. Præsentia igitur scripta suscipiens euigila, & excitatus saltem exequere quod pressus nunc vsque ignauia distulisti. Instantiæ ergo tuæ sit, prædictam mulierem vnà cum Sergio defensore cōprehendere, & statim non solum ad malè contemptum habitum sine excusatione aliqua reuocare, sed etiam in monasterio vbi omnino districte valeat custodiri detrudere, & ita omnem circa illam sollicitudinem exhibere, vt quàm isit nefarium quod commisit, ex tua possit districcionē cognoscere. Quia in re si quis, quod nō credimus, laicorum aliquo tibi ingenio tentauerit obistendum, à sanctissimæ eum communionis participatione suspende, nobis que renunciare festina, vt quātum sit execrabile quod præsumit, postquā consideratione propria non aduertit, emendationis qualitate cognoscat. In his autem omnibus ita cautum ac stude vigilantem te ostendere, vt culpam tuam non geminare neglectus, sed aliquantisper valeat & sollicitudo minuere.

De viduis velatis si voluptatibus carnis inservire accusantur. Cap. L.

VT illæ quæ quasi sanctimoniales sub velamine religionis degere videntur, sed potius in delitiis viuentes,

*Ex reg.
Gre. ad
Sepontiu
episcop.*

*Ex cōcil.
Meldēsi.
cap. 2.*

mortuæ in diuinis oculis computantur, per prouincias
surrentes, curiose, & verboſe, ſi libidinibus cæteriſque
nis voluptatibus inferuire accuſantur, ſi manifeſtè de
potuerint, epiſcopali auctoritate, & regia poteſtate in
bus locis reſidere ſub teſtimonio religioſo cogantur, ubi
nitentiam ſi fecerint dignam, aſſequantur etiam fruſtra
ſam. Si enim manifeſtè detegi nõ valuerint, erga Eccleſiam
ſuæ opinionis malam famam canonicè purgare cogantur
& vt religioſius de cætero viuant, & in monaſteriis con
ſentur, epiſcopali decreto, & regia poteſtate coërceantur.
his etiam Apoſtolus dicit: Quæ quum fornicatæ fuerint,
Chriſto nubere volunt.

*Vt ſacrilegi diiudicentur, qui ſe ſacratis ſæminis mi
ſcuerunt. Cap. LI.*

*Ex cõcil.
Arala-
tenſi, c. 7*

Sciendum eſt omnibus quòd Deo ſacratarum ſæminum
rum corpora per votum propriæ ſponſionis, & verba
cerdotis, Deo conſecrata templa eſſe ſcripturarum teſti
moniis comprobantur, & ideo violatores earum ſacrilegi
ac iuxta Apoſtolum filij perditionis eſſe noſcuntur.

*De his qui ſanctimoniales virgines, viduas velatas ra
piunt. Cap. LII.*

*Ex cõcil.
Meldēſi,
cap. 8.*

Qui ſanctimoniales virgines, vel viduas rapiunt, & pro
greſſu etiam criminis in coniugium ſumunt, publicæ
pœnitentiæ ſubigantur. Ipſe verò ſæminæ locis con
gruis pœnitentiæ retrudantur, & ad habitum religioſum
redire cogantur. Ipſe autem inceſtuosus ſine ſpe vxoris
pulationis perēniter maneat, niſi neceſſiſſe ſe velatam expu
gare potuerit. Si verò, quod abſit, coniugia iterare præſu
pſerint, acriori ſubdantur vindictæ, & amplius propellan
tur. Qui ſi fortè obedire monitis ſalutaribus noluerint,
anathematizentur.

*Vt clerici ſeu laici cum bono teſtimonio cum ſacris pu
lis loqui debeant. Cap. LIII.*

*Ex cõcil.
Spalenſi,
cap. 10.*

Hæc cautela circa omnes ſeruetur, vt laici remoti à
culiaritate virginum, nec uſque ad veſtibus habere
beant accedendi, familiare permiſſum, nec ipſe qui præſens
cum ſola colloqui debet, ſed ſub teſtimonio duarum
trium ſororum, ita vt rara ſit acceſſio, breuiſque locutio.

Quod mulieres velatae, in monasteriis, aut in domibus suis habitum obseruent. Cap. LIIII.

Mulieres obtentu religionis velatae, aut in monasterio regulariter viuant, aut in domibus suis susceptum habitum castè obseruent. *Ex decret. Eugenii pa. c. 28.*

Vt adolescentiores viduae, vel sanctimoniales, ab episcopo non negligantur. Cap. LV.

Ad reatum episcopi pertinet, vel presbyteri qui, parochia praest, si sustentandae ab Ecclesia vitae praesentis causa adolescentiores viduae vel sanctimoniales eorum familiaritatibus subiiciantur. *Ex concil. Carth. cap. 102.*

Vt vnusquisque episcopus clericos in suo episcopio vagantes, ad suum episcopum redire faciat.

Caput LVI.

Vt vnusquisque episcopus in sua parochia diligenter presbyteros vel clericos inquirat, vnde sint: & si aliquem fugitiuum inuenerit, ad suum episcopum redire faciat. *Ex concil. Moguti. cap. 19.*

De clericis vagis. Cap. LVII.

De clericis vagis, seu deacephalis, id est, de his qui sunt sine capite, neque in seruitio domini nostri, neque sub episcopo, neque sub abbate, sed sine canonica vel regulari vita degentes, vt in libro Officiorum secundo, Cap. tertio, de his dicitur: hos neque inter laicos, & inter secularium officiorum studia, neque inter clericos religio tentat diuina, sed solutos atque oberrantes, sola turpis vita complectitur & vaga: quique dum nullum metuunt, explendae voluptatis suae licentiam sectantur, & quasi animalia bruta, libertate ac desiderio feruntur, habentes signum religionis, non religionis officium, hypocentauris similes, neque equi nec homines. Tales omnino praecipimus, vt vbicunque inuenti fuerint, episcopi sine vlla mora eos sub custodia constringant canonica, & nullatenus eos amplius ita errabundos & vagos secundum desideria voluptatum suarum viuere permittant. Sin autem episcopis suis canonicè obedire noluerint, excommunicentur vsque ad iudicium episcopi regionis illius. Sin autem nec illi eos corrigere valuerint, omnino sub vinculis constringantur vsque ad synodum, vt ibi eis indicetur, vtrum ad iudicium principis, aut ad vniuersalem synodum deferantur, sub custodia publica.

*Ut monacha monasticè uiuant, & canonicè secundum
canonicam vitam uiuant. Cap. LVIII.*

*Ex eodē.
concil. cui
interfuit
Carolus
imper. et
Ricolph⁹
archiepi.
in claustr.
S. Alb.
cap. 13.*

*Ex eodē
cap. 14.*

Abbatissas autem cum sanctimonialibus omnino re-
& iustè uiuere censemus. Quæ verò professionem lo-
cundum regulam sancti Benedicti fecerunt, regulariter ui-
uant. Sin autem, canonicè uiuant pleniter, & sub diligen-
cura, custodiam habeant, & in claustris suis permaneant, ne
foras exitum habeant. Sed & ipsæ abbatissæ in monasterio
sedeant, nec foras vadāt, sine licētia & cōsilio episcopi sui.

*Ut sanctimoniales abbatissæ suæ sint obediētes.
Cap. LIX.*

Sanctimoniales, nisi fortè abbatissæ suæ pro aliqua nec-
essitate incumbēte mittente, nequaquam de monasterio
egrediātur. Hæ verò quæ famulos, aut famulas non habent,
ad exercenda negotia, ad mediam monasterij portam pe-
ueniant, & ibi coram testibus negotium suum exercent.

*De fæminis quæ propter cōtinentiam muliebrem mutant
habitum. Cap. LX.*

*Ex cōcil.
Grāgen.
cap. 13.*

Si qua mulier propter cōtinentiam quæ putatur, habitum
mutat, & pro solito muliebri amictu virilem sumit, an-
athema sit.

*De illo qui uirginitatem custodierit, nuptias autem ex-
crauerit. Cap. LXI.*

*Ex eodē
cap. 9.*

Quicumque uirginitatem custodiens, aut continentiam
studens, uelut horrescēs nuptias temerat, nec propter
hoc quod bonum & sanctum est, nomen uirginitatis
assumit, anathema sit.

*De fæminis, quæ propter religionem crines toto-
derunt. Cap. LXII.*

*Ex eodē
cap. 17.*

Si qua mulier propter diuinum cultum, ut æstimat, crines
attōdit, quos ei Deus ad subiectionis memoriam tribuit,
tanquam præceptum dissolueus obedientiæ, anathema sit.

*De illis qui propter continentiam pallis uestiuntur.
Cap. LXIII.*

*Ex cōcil.
Cabilon.
cap. 12.*

Si quis uirorum propter continentiam, quæ putatur, am-
ictu pallij utitur, quasi per hoc habere se iustitiam cre-
dens, & despicit eos qui cum reuerētia byrris, & aliis com-
munibus, & solitis uestibus utuntur, anathema sit.

De illis qui virginitatem observant, & sic extolluntur. Cap. LXIII.

Siquis ex his qui virginitatem propter Deum seruant, Ex eodē, extollitur aduersum coniugatos, anathema sit. cap. 10.

Quod non sit permittendum monachos, & monachas in vno monasterio simul habitare. Cap. LXV.

In nullo loco monachos, & monachas permittimus vnū Ex reg. monasterium habere, sed nec ea quæ duplicia vocant, & Greg. pa si quid tale est. Religiosus episcopus mulieres quidem in pa. suo loco studeat manere, monachos autem aliud monasterium ædificare cogat. Sin autem plurima sint talia monasteria, separentur in aliis monasteriis monachæ, & in aliis monachi. Res autem quas habent communes, secundum iura eis competentia distribuantur.

Vt episcopus monasteria monachorum, & sanctimonialium frequenter visitet. Cap. LXVI.

Vt episcopus monasteria monachorum, & sanctimonialium frequenter introeat, & cum grauibus & re- Ex cōcil. ligiosis personis, & in eorum, vel in earum conuentu resi- Rotoma. dens, eorum vitam & conuersationem diligenter discuti- cap. 3. at, & si quid reprehensibile inuenerit, corrigere satagat. Sanctimonialium etiam pudicitiam, subtiliter inuestiget. Et si aliqua inuenitur, quæ neglecto proposito castitatis, clerico aut laico impudenter misceatur, & in priuata custodia retrudatur, vbi quod malè commisit, dignè pœniteat. Interdicat etiam ex autoritate sanctorum canonū, vt nullus laicus, aut clericus in earum claustris, & secretis habitationibus accessum habeat, neq; presbyteri, nisi tantum ad Missam, expleta Missa ad Ecclesias suas redeant. Omnibus præterea publicè & priuatim denunciât, quantum piaculum sit, qui sponsam Christi vitare præsumit. Si enim ille reus tenetur, qui sponsam hominis violat, quanto magis reus maiestatis efficitur, qui sponsam omnipotentis Dei corrumpit?

Vt abbates in potestate episcoporum consistant. Caput LXVII.

Ex cōcil.

Abbates pro humilitate religionis, in episcoporum Aurelian. potestate consistant, & si quid extra regulâ fecerint, no, ca. 4.

Y

ab episcopis corrigantur. Non semel, sed sæpius in anno episcopi visitent monasteria monachorum, & si quid corrigendum fuerit, corrigant. Monachi autem abbatibus omni obediētia & deuotione subiaceant. Quod si quis per contumacia in extiterit indeuotus, ac per loca aliqua vagari, aut peculiare aliquid habere præsumpserit, omnia quæ acq̄iserit, ab abbatibus auferantur, secundum regulam monasterio profutura. ipsi aut̄ qui fuerint peruagari ubi inuenti fuerint, cum auxilio episcopi tanquam fugaces sub custodia reuocentur, & constringantur.

De monachis, qui filios procreauerint. Cap. LXVIII.

*Ex dictis
S. Isido.*

Monachi filios procreantes in carcere recludantur, nec in facinus continua lamentatione desinentes, vel ad mortem sola misericordia in communionis gratia possit indulgeri.

*De sanctimonialibus, que vim barbaricam
pertulerunt. Cap. LXIX.*

*Ex decr.
Leonis pa
pe, cap.
49.*

DE his autem, quæ in sacro virginitatis proposito constitutæ, barbaricam pertulerunt violentiam, & integritatem pudoris non in animo, sed corpore perdiderunt, nobis videtur seruanda moderatio, vt neque in viduitate deiciantur gradum, neque in sacrarum & perseverantia virginum numero censeantur. Quibus si in omnibus singularibus obseruationibus perseverant, & castimoniam integritatem mente custodiunt, sacramentorū eis non est neganda cōmunio: quia iniustum est illas in eo, vel arguere notari, quod nō volūtas admittit, sed vis hostilis eripuit.

De quadam abbatissa, que se proclamauerat super militibus in claustris suis hospitantibus. Cap. LXX.

*Ex regis.
Greg. ad
Fortuna-
tuū epi-
scopum
Neopolit.
cap. 112.*

Insinuauit nobis latrrix presentium agnella abbatissa, quod intra monasterium ipsius milites hospitemur, omnino de fraternitatis vestre sollicitudine mirari, quod si hoc patienter tulerit, & nō illud cum omni celeritate fecerit emēdari. Vnde hortamur, vt vel nunc studium stri sit, instanter eis quorum interest imminere, quatenus sine aliqua exinde excusatione tollantur, & nullus vltius meatum accipiat, nec callidus hostis occasio

inueniens, de deceptione religiosi habitus, quod absit, valeat exultare.

Quod res ecclesiasticae ad laicos disponenda non respiciant. Cap. LXXI.

Synodali decreto sancitum est, ne laici, vel seculares de *Ex cōcil. apud Cōpendium, cap. 10.*
 uiris Deo dicatis, ecclesiasticisque facultatibus, aliquid ad se putent, vel praesumant praeter reuerentiam pertinere, quorum quarumque sacerdotibus disponendi indiscusse a Deo cura commissa docetur. Si quis contra haec venite praesumpserit, anathemate feriatur.

De eadem re. Cap. LXXII.

De uiris Deo dicatis, vel ecclesiasticis facultatibus aliquid disponendi, nulla legitur laicis, quanuis religiosi, vnquam attributa facultas. *Ex eodē, cap. 3.*

Ut abbates ad synodum ire non cogantur, nisi pro rationabili re. Cap. LXXIII.

Episcopus nō debet abbatem cogere ad synodum ire, nisi aliqua rationabilis causa consistat. *Ex cōcil. Turonē. cap. 11.*

Ut congregationes monachorum sine collaudatione episcopi fieri non liceat. Cap. LXXIII.

Cellulas nouas, aut congregatiūculas monachorum, absque notitia episcopi prohibemus institui. *Ex cōcil. Epaonēsi cap. 10.*
De uirginibus sacris, quae parentibus priuantur. Cap. LXXV.

Vt uirgines sacrae si parentibus a quibus custodiebantur, priuatae fuerint, ab episcopo custodiātur. Vbi autem episcopus absens est, prouidentia grauioribus foeminae commendetur, ut simul habitantes inuicem se custodiant, ne passim vagando, Ecclesiae laedat existimationem. *Ex cōcil. Africae, ca. 11.*

Qui religiosis foeminis praeponeendus sit. Cap. LXXVI.

Qui religiosis foeminis praeponeendus sit, ab episcopo probetur. *Ex cōcil. Carthagi. ca. 97.*

De sanctimonialibus quid in claustris facere debeant. Caput LXXVII.

Sanctimoniales in monasterio constitutae habeant studium in legendo, & in cantando, & horas canonicas solent. *Ex cōcil. Mogūti. cap. 6.*

lenniter pariter celebrent, & omnes, exceptis quas infirmitas tenet, in dormitorio dormiant, & omnibus diebus ad capitulum, & ad collationes veniant, & regulam à sanctis patribus illis constitutam, diligenter obseruent.

Nullus laicus claustra sanctimonialium ingrediatur, nisi ad opera exercenda. Cap. LXXVIII.

Ex eodē, cap. 16. **N**ullus vassus abbatissæ, nec minister aliquis, nec clericus, nec laicus claustra ancillarū Dei ingrediatur, nisi fortè quando necessitas operandi incumbit.

Abbatissa claustrum non eligatur, nisi testimonium habeat bonum. Cap. LXXIX.

Ex eodē, cap. 15. **P**ortaria non eligatur, nisi quæ ætate matura sit, & testimonium habeat bonum, & vitæ probabilis sit.

Vt abbatissa, nisi per licentiam sui episcopi à monasterio non egrediatur. Cap. LXXX.

Ex cōcil. Gāgren. cap. 9. **A**bbatissa nequaquam de monasterio egrediatur, nisi per licentiam episcopi sui. Et si quando foras peregrinet de sanctimonialibus quas secum ducit, curam maximam habeat, vt nulla eis detur occasio peccandi.

Vt vnus abbas duobus monasterijs præesse nõ debeat. Caput LXXXI.

Ex cōcil. Arausi- co, ca. 54. **V**NUM abbatem duobus monasterijs interdici præfidere.

Vt monachi compatres non habeant. Cap. LXXXII.

Ex cōcil. Augustu- dunē. ca. 5. **V**T monachi vel monachæ compatres habere non præsumant.

Quòd fœmina in conuentu docere non debeant. Caput LXXXIII.

Ex cōcil. Cartha- gi. **M**VLIER quauis docta in conuentu docere non audeat.

Ex cōcil. Remensi, præfente Ludouico impera. cap. 5. **V**t fœmina pœnitentiam dare non debeat, nec sedere inter sacerdotes in conuiuio. *Cap. LXXXIII.*

Fœmina non det pœnitentiam, nec corporale cū oblatione, nec calicè super altare ponat, nec inter ordinatorum stet in Ecclesia, nec sedeat inter sacerdotes in conuiuio.

De mulieribus virorum causas discutientibus.

Caput LXXXV.

QUAM Apostolus dicat: Mulieres in Ecclesia taceat: non enim permittitur eis loqui. turpe est enim mulieri in Ecclesia loqui: mirū videtur, quod quædam mulierculæ contra diuinas, humanasq; leges, attrita fronte impudenter agentes, placita generalia, & publicos conuentus indefinenter adeunt, & negocia regni vtilitatesq; reipublicæ magis perturbant, quàm disponant, cū indecens sit, & etiam inter barbaras gentes reprehensibile. mulieres virorum causas discutere, & quæ de lanificiis suis, & operibus textrilibus, & muliebribus inter genitias suas residentes debuerant disputare, in conuentu publico. ac si in curia residentes, senatoriã sibi vsurpant auctoritatē. Quæ ignominiosa præsumptio fautoribus magis imputanda videtur, quàm fœminis. Vnde quia diuinæ leges, vt supra monstratum est, hoc contradicunt, & humana nihilominus id ipsum prohibet, vt fœminæ nihil aliud prosequantur in publico, quàm suam causam. Ait enim lex Theodosiana: Nulla ratione fœminæ amplius, quàm suas causas agendi habeant potestatem, nec alicuius causam à se nouerint prosequendam: idcirco ex auctoritate canonica interdiximus, vt nulla sanctimonialis virgo, vel vidua conuentus generales, adeat, nisi à principe fuerit euocata, aut ab episcopo suo: nisi fortè, propriæ necessitatis ratio impulerit, & hoc ipsum cū licentia & nuncio episcopi sui.

Quod abbas pro humilatione locum suum relinquere possit. Cap. LXXXVI.

ABBAS potest pro humilatione, & cū permissione episcopi locum suum relinquere: tamen fratres eligant sibi abbatem de ipsis si habeant, sin autè de extraneis. Nec episcopus debet abbatem violenter retinere in loco suo. Congregatio debet eligere sibi abbatem post mortem abbatis sui, vel eo viuente, si ipse discesserit, vel peccauerit. Ipse enim nō potest aliquem ordinare de suis propinquis vel amicis, sine voluntate fratrum.

Quod laicus in Ecclesia lectionem recitare non debeat. Cap. LXXXVII.

LAICUS nō debet in Ecclesia lectionē recitare, nec alleluia dicere, nisi Psalmos tm̄ & respōsoria sine alleluia.

Quod non liceat episcopo abstrahere rem monasterii, quod
erga se peccauerit abbas. Cap. LXXXVIII.

Ex eodē
cap. 20.

Episcopo non licet tollere possessionē monasterii, si
eius peccauerit abbas, sed mittat eum in aliud mona-
sterium, in potestatem alterius abbatis.

Ne monachi placita secularia adeant. Cap. LXXXIX.

Ex eodē,
cap. 21.

AC deinde decreuimus, sicut sancta regula dicit,
monasterium ubi fieri possit, per decanos ordinari,
quia illi p[ro]positi saepe in elationem incidunt, & in
queum diaboli. Hoc tamen omnino volumus, ut non
monachi ad secularia placita vllatenus veniant, neque
abbas sine licentia episcopi sui, & cum necessitas exi-
tunc per iussionem & consilium episcopi sui illud
Nequaquam tamen contentiones, aut lites aliqua sibi
uere praesumat, sed quicquid querendum, vel etiam re-
dendum sit, per aduocatos suos hoc faciat. Abbates &
monachi vsque ad interrogationem silentium habeant, &
interrogantur, cum humilitate & reuerentia responde-
re. Alias querelas omnino deuitent. In eorum claustris
maneant, nullusq; ex eis foras vadat, nisi per necessitatem
ab abbate mittatur in obedientiam: nec foris manducet,
neque bibat sine permissione abbatis, nec ad conuicia
secularia vadat.

De negotio seculari. Cap. XC.

Ex eodē,
cap. 22.

Ministri autē altaris domini, vel monachi nobis
cui, ut à negociis secularibus omnino abstineant.
Multa sunt ergo negotia secularia, de his tamē pauca
stringamus, ad quae pertinet omnis libido, non solum
mundicia carnis, sed etiam omnis carnalis concupis-
centia. Quicquid plus iusto appetit homo, turpe luctu est
nec iniusta accipere, vel etiā dare pro aliquo seculari
quæstu, precio aliquem conducere, contentiones,
& rixas amare, in placitis secularibus disputare, ex
defensione orphanorū & viduarum, conductores, aut
curatores esse secularium rerum, turpis verbi vel facti
secularium esse, vel iocum secularē diligere, aleas amare,
namentū inconueniens proposito suo querere, in deliciis
viuere velle, gulam & ebrietatem sequi, pondera
vel mēsuras habere, negotium iniustum exercere. Nec

men iustum negocium est contradicendum propter necessitates diuersas: quia legimus sanctos apostolos negociasse, & in regula S. Benedicti præcipitur præuidere, per quorum manus negocium monasterij transeat. Canes & aues sequi ad venandum, & in omnibus quibuscumque causis superfluum esse. Ecce talia & his similia ministris altaris domini, necnon & monachis omnino contradicimus. De quibus dicit Apostolus, Nemo militans Deo implicat se negotiis secularibus.

De clericis iniuste tonsuratis. Cap. XCI.

DE clericis verò hoc statuimus, vt hi qui hactenus inuenti sunt siue canonico siue in monachico ordine tonsurati sine eorum voluntate, si liberi sunt vt ita permaneant, & deinceps cauendum, vt nullus tondeatur, nisi legitima ætate, & spontanea voluntate; vel cum licentia domini sui, vel consensu parentum.

*Ex eodē
cap. 23.*

Ne episcopi siue abbates, ante se ioca turpia fieri non permittant. Cap. XCII.

VT episcopi & abbates ante se ioca turpia facere non permittant, sed pauperes & indigentes secum ad mensam habeant, & lectio diuina ibi personet, & sumant cibum cum benedictione, & laude domini secundum Apostolum: Siue manducatis siue bibitis, omnia in laude Dei faciatis.

*Ex eodē
cap. 24.*

De illis qui ab episcopo seu ab aliis auaritia causa seducti se totonderunt. Cap. XCIII.

Constituit sanè sacer iste conuentus, vt episcopi siue abbates, qui non in fructum animarum, sed in auaritiam & turpe lucrum inhiantes, quoscumque homines illectos circumueniendo totonderunt, & res eorum tali persuasione non solum acceperunt, sed potius surriperunt, penitentia canonica siue regulari, vt pote turpis lucri sectatores, subiaceant: hi verò qui vanis promissionibus illecti, vel quibuscumque machinationibus persuasi, mentis inopes effecti, rerum suarum domini esse nescientes, comam deposuerunt, in eo quod ceperunt perseuerare cogantur. Res nanque quæ ab illectis & negligentibus data, ab auaris & negligentibus non solum accepta sed rapta noscuntur, heredibus reddantur, qui dementia paratum,

*Ex eodē
cap. 25.*

D. BURCHARDI. EPIS. VVORMAC.

avaritia incentorum exharedati esse noscuntur. Si vero nescientibus episcopis aut abbatibus, ministri eorum, quilibet videlicet in clero, hoc fecisse conuincuntur, episcopi & abbates, desidia: illi vero rapacitate & avaritia, iudicentur. Hoc vero quod quis Deo iuste & rationabiliter de rebus suis offert, firmiter Ecclesia tenere debet.

Ut abbatissa magnam curam habeat de congregatione sua. Cap. XCIII.

Ex eodē. cap. 26.

Abbatissa diligentem habeat curam de congregatione sibi commissa, & provideat ut in lectione & officio, & in modulatione Psalmorum ipsa sanctimonialis strenua sint, & in omnibus operibus bonis illa eis ducatum præbeat, utpote pro animabus earum rationem redditura in conspectu domini: & stipendia sanctimonialibus præbeat necessaria, ne forte per indigentiam cibi & potus peccare compellantur.

Ut sanctimoniales in domibus suis cum aliquibus masculis manducare vel bibere non præsumant.

Caput XCIV.

Ex eodē. cap. 27.

NON debere sanctimoniales in propriis mansionibus cum aliquibus masculis, clericis, siue laicis, conuicinis, siue extraneis bibere siue comedere: sed si quantum ad id agendum est, in auditorio agatur, & cum nullo maleficio eis colloquium habere liceat, nisi in auditorio, & ibidem testimonium idoneis.

Qualiter indignus abbas à suo separetur officio.

Caput XCVI.

Ex cōcil. Triburi. cui interfuit rex Arnolph. cap. 15.

SI quis autem abbas cautus in regimine, & humilis, castus sobriusque, misericors, disceturs non fuerit, ac uina præcepta verbis & exemplis non ostenderit, ab episcopo in cuius territorio consistit, & à vicinis abbatibus & ceteris Deum timentibus à suo arceatur honore, etiam si omnis congregatio vitiis suis consentiens, abbatem eum habere voluerit.

De clericis qui tonsuras dimiserint, & uxores acceperint. Caput XCVII.

Ex eodē cōcil. præfente Arnolpho rege, ca. 16.

Clericus si tonsura dimissa uxorem acceperit, qui quidem sit sine gradu nec ad monasterium aliquod à parentibus traditus, si uxorem habere permittitur, iterum tonderi cogatur, nec in vita sua tonsuram negligere audeat.

Quem autem progenitores ad monasterium tradiderunt, & in Ecclesia cœpit cantare, & legere, nec uxorem ducere, nec monasterium deserere poterit, sed si discesserit, reducatur. Si tonsuram dimiserit, rursus tondeatur, uxorem si usurpauerit, dimittere compellatur.

De puellis quæ se ante legitimos annos sua sponte sacræ religioni tradiderint. Cap. XCVIII.

Pvella si ante duodecim annos ætatis, sponte sua sacrum sibi velamen assumit, possunt statim parentes vel tutores eius id factum irritum facere si volût. At si annum & diem id dissimulando consenserint: ulterius nec ipsa, nec illi mutare hoc poterût. Porro si in fortiori ætate ad olescentula, vel adolescens servire Deo elegerint, non est potestas parentibus hoc prohibendi.

De illo qui filiam, aut neptem, vel parentem suam Deo omnipotenti offerri voluerit. Cap. XCIX.

Qvicunque filiam suam, aut neptem, vel parentem Deo omnipotenti offerri voluerit, licentiã habeat: si autem, virum accipiat, domi infantes suos nutriat, & non aliam infra monasterium mittere nutriendi gratia præsumat, nisi eam quam firmiter in ipso loco, in Dei servitio perseverare voluerit, secundum instituta sanctorum patrum, seu secundum canonicam auctoritatem.

De eadem re. Caput C.

Omnino prohibemus, ut nullus filium aut nepoté, vel paréntem suum in monasterio puellarum ad nutriendum commendare præsumat, nec quisquam illum ibi suscipere audeat.

De abbate qui fœminas in monasterio suo festiuitates celebrare permiserit. Cap. CI.

Si abbas mulierem in monasterium suum ingredi permiserit, aut festiuitates aliquas ibidem spectare, tribus mensibus in alio monasterio retrudatur, pane & aqua tantùm contentus.

Finis Libri Octavi.